Kütahya Güzel Sanatlar Derneği

5. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu

Kültür Bakanlığı
Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü
Katkılarıyla

Şehir ve Müzik

29 - 31 Mayıs 2014 • Kütahya Hilton Garden Inn

TAM METİN KİTABI

Yayına Hazırlayan

Yrd. Doç. Çağhan ADAR

Sempozyum E-Posta Adresi: cadar@aku.edu.tr

www.hisas.org.tr

V. ULUSLARARASI HİSARLI AHMET SEMPOZYUMU

Afyon Kocatepe Üniversitesi & Kütahya Güzel Sanatlar Derneği

29-30-31 Mayıs 2014

"Şehir ve Müzik"

SEMPOZYUM TAM METİN KİTABI

Yayına Hazırlayan

Yrd. Doç. Çağhan ADAR

Baskı

Üç Mart Matbaa

Cumhuriyet Cad. Esrek Sultan İş Hanı

No:6 Merkez, Kütahya

AFYONKARAHİSAR

Eylül 2014

SEMPOZYUM ONUR KURULU

Şerif YILMAZ	Kütahya Valisi
Kamil SARAÇOĞLU	Kütahya Belediye Başkanı
Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN	Dumlupınar Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mustafa SOLAK	Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörü
Akil GÜR	Kütahya Güzel Sanatlar Derneği Başkanı
Nihat DELEN	Kütahya Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı
Mustafa HİSARLI	Yüksek Mimar-TRT Sanatçısı

SEMPOZYUM BİLİM ve DANIŞMA KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Fırat KUTLUK	Dokuz Eylül Üniversitesi

SEMPOZYUM BİLİM ve DANIŞMA KURULU

Prof. A. Bülent ALANER	Anadolu Üniversitesi
Prof. Ş.Şehvar BEŞİROĞLU	İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Danuta HIBOLWSKA	Varşova Üniversitesi
Prof. Dr. Ivan CAVLOVIC	Saraybosna Müzik Akademisi
Prof. Dr. Uğur ALPAGUT	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah UZ	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Cihan IŞIKHAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Maja ACBAR	Saraybosna Müzik Akademisi
Doç. Dr. Thomas SOLOMON	Bergen Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten KAPLAN	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Feyzan GÖHER	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan ECE	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yrd. Doç. Çiler AKINCI	Dokuz Eylül Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kadir GÜLER	Dumlupınar Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Metin BAŞ	Dumlupınar Üniversitesi

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN	Afyon Kocatepe Üniversitesi

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Çağhan ADAR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Öğr. Gör. Marzena Maria KIZILAY	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Öğr. Elm. Okan KIZILAY	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Okutman Yunus Emre UĞUR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Okutman Yusuf Ziya BEYDÜZ	Dumlupınar Üniversitesi
Murat BİÇER	Kütahya A.Yakupoğlu Güzel Sanatlar Lisesi
Çetin DURAK	Kütahya A. Yakupoğlu Güzel Sanatlar Lisesi
Recep ZENGİN	Kütahya A. Yakupoğlu Güzel Sanatlar Lisesi
Halim TÜRKMEN	Kütahya A. Yakupoğlu Güzel Sanatlar Lisesi
Ahmet UMU	Kütahya Güzel Sanatlar Derneği
Mustafa Kemal ALTINSOY	Kütahya Güzel Sanatlar Derneği
Filiz YILDIZ	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Rıfat BELTEKİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Suat DANDİNOĞLU	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Rafet KIRDAR	Gazi Üniversitesi
Çiğdem BALOĞLU	Anadolu Üniversitesi
Bensu KİTİRCİ	Anadolu Üniversitesi
Birsen Yağmur KELEŞ	Anadolu Üniversitesi

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

		Sayfa
A.Bülent ALANER &Çiğdem BALOĞLU	"Frigya Bölgesi Türküleri Ve Frigyen Modu"	11
Ahmet Serkan Ece&Seda Eden	Kemal Bolu'dan Kemal İlerici'ye	24
Ali ÖZDEK&Hamit YÜKSEL	Kayseri/Uzun Yayla Çerkeslerinde Müzık Pratıkleri	35
Aliyeva HANIM	"Azerbaycan Halk –Profesyonel Müziğinin Şirvan Aşık Ortamının Oluşumunda Tekke-Derviş, Süfi-Ürfan Tarikatlarının Rolü"	45
Arif DEMİR	"Dindar İnsanlardaki Müzik Algı Değişimi"	55
Aydan ERDOĞAN&Sibel PAŞAOĞLU	"Anadolu Aleviliği Cem Törenlerinde Deyişlere Yüklenen Kültürel Roller"	65
Bahadır ÇOKAMAY	"Şehrin Sokak Çalgısı: Santur"	74
Bensu KİTİRCİ	"Uluslararası Eskişehir Festivali - Kültür, Sanat, Ekonomi"	86
Burcu AVCI AKBEL	"Kentleşme Ve Amatör Müzik Toplulukları"	91
Çağhan ADAR	"Türk Din Müziğinin Eğlence Sektöründeki Dönüşümü; Afyon İslami Düğünleri Örneği"	97
Derya KARABURUN& DOĞAN Zafer KILINÇER	"Etnomüzikolojik Çerçevede Dinsel Ritüel Ve Müzik İlişkisi"	109
Duygu ULUSOY YILMAZ&Gülay KARŞICI	"Kültürel Kimlik Bağlamında Sivas Beydili Köyü Dini Ritüelinde Müzik"	120
Esin Nilay KURAN	"Sokak Müziğinin Klasik Müziğe Etkileri Ve Türkiye'de Sokak Müziği"	134
Ezginur KÜÇÜKDÜRÜM & Özge CESUR	"Popüler Öğelerin Senfoni Orkestraları İçindeki Yeri: "Bir Anadolu Senfoni Orkestrası Konseri Örneği""	138
Faruk YILDIRIM	"Ankara Oyun Havalarının Günümüzdeki Durumu Ve Ülkenin Müzik Kültürüne Etkileri"	144
Fatma CULFA &Ümit AKCA	"Mutlu Ol, Bu Bir Emirdir!" Türk Modernleşme Sürecinde Müzik Yasağı	153
Filiz YILDIZ&Emel Funda TÜRKMEN	"Bedensel Engellilerin Sosyalleşmesinde Şehir Müzik Yaşamının Ve Sanat Mekânlarının Etkileri"	164
Gizem BİLİR&Sevgi TAŞ	"Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat Etkinliklerinin İçerikleri Ve Sanat Etkinliklerine Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Katılım Durumlarının İncelenmesi"	177
Gonca DEMİR	"Türk Halk Müziği Fonetik Notasyon Sistemi/Thmfns Sosyolinguistik-Müzikolinguistik Özellikleri: Urfa Yöresi Örneklemi"	188
Hakan DURAN	"Şehir Ve Elektronik Müzik Etkileşiminde Erdem Helvacıoğlu'nun "A Walk Through The Bazaar" Eseri"	200
Hicret T. ÇÖL	"Şehrin Tanıtımında Şehrin Müziğinin Önemi "Karahisar Türküsü Örneklemi"	207
İrfan KARADUMAN	"Şehir Yaşantısı İçinde Bir Kırsal Müzik Temsilcisi: Feyzullah Çınar"	214

Işılay ÖZCAN	"Belediye Müzik İlişkisi Ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin Eskişehir'in Müzik Yaşamına Katkıları"	225
Kadir GÜLER	"Ahmet Yakupoğlu Bağlamında Kütahya'da Şehir, Kültür Ve Müzik"	231
Koray İLGAR	"Xıx. Yüzyıl İstanbul'unda Çalgılı Kıraathânelerin Geleneksel Osmanlı-Türk Müziği'nin Yaşatılmasındaki Etkisi Ve Önemi"	240
Kubilay MUTLU	"Performans Olarak Mekân: Sokak Orkestrası Örnek Olayında İzmir'ın Değişen Ses Manzaraları"	252
Levent DEĞİRMENCİOĞLU	"Kayseri'de Yaşayan Göçmen Müzisyenler (Selanik Göçmenleri)"	261
Mehmet BİREKUL	"Bir Kentleşme Refleksi Olarak Nostalji Kafeler"	273
Mehmet Can PELİKOĞLU&Hakan DURAN&Levent SÜRBAHANLI	"Türk Siyasetinde Seçim Kampanyalarında Kullanılan Müziklerin Kitle İletişim Aracı Olarak Şehir-Toplum Etkileşimi"	279
A. Metin KARKIN&Vefa TERZİOĞLU DADAŞOVA	"Totaliter Rejimin Manevi Sığınağı Olarak Müzik Ve Müzik Başkentlerinin Fenomeni" (Sscb Örneği)	287
Münevver ARIKAN	"Osmanlı Devleti'nde Kimlik Temsili Ve Siyasi Bir Eylem Aracı Olarak Tasavvuf Müziği"	299
Nevin ŞAHİN-MALKOÇ	"Nostaljinin Metalaşması: 90'lar Türkçe Pop"	313
Ömer Can SATIR	"Cümbüşten Gazinoya Yeni Ankaralı Müziği Ve Eğlence Geleneğinin Dönüşümü"	318
Pınar ÇANAKÇI&Ece KAPTANOĞLU	"Safranbolu – Mıras Kent, Mıras Müzık"	330
Resul BAĞI	"Antakya'da Çokkültürlülük Etkisi İle Halk Müziği Ve Halk Oyunları"	337
Rohat CEBE	"Diyarbakır Halk Müziği"	349
S. Dilhan KONAN	"Seçim Propagandalarında Müziğin Kullanımı; "Dombra" Örneği"	357
Safiye YAĞCI&Emel Funda TÜRKMEN	"Kültür Sanat Merkezlerinin Şehir Hayatına Etkilerinin Kadın Kimliği Açısından Değerlendirilmesi (Aksam Örneği)"	363
Selçuk TİMUR	"Münır Nûreddın Selçuk Ve Istanbul"	370
Semih UÇAR&Çiler AKINCI	"Müzikte Ve Müzik Eğitiminde Mental Tramıng"	377
Serenat İSTANBULLU	"Şehirleşme Süreci İçinde Ali Ercan'ın Müziğindeki Değişimler"	385
Seta KÜRKÇÜOĞLU	"Megakent İstanbul Ve Bu Şehrin Günümüz Çağdaş Türk Bestecilerine Etkileri"	394
Seyhan CANYAKAN	"Müzik Bölümü Öğrencilerinin Sound Ve Tını'ya Yönelik Müziksel Algıları"	404
Sezgin SUNA	"Antakya Şehir Yaşamında Rahibe Barbara Kallasch'ın Müzik Ritüeli"	421
Sibel PAŞAOĞLU	"Şehir, Din Ve Müzik Konsepti İçerisinde Maftir Okuma Geleneği"	426

Sonat COŞKUNER	"Samsun Devlet Opera Ve Balesi Seyircisinin Program Tercihlerindeki Değişkenler"	432
Soner ALGI	"Günümüz Konya'sı Eğlence Müziği'nde Konya Türküleri'nin Yeri Ve Önemi"	440
Şehrinaz GÜNDÜZ	"Afyon'un Kentsel Müzik Yaşamında Amatör Üfleme Çalgılar Eğitiminin İncelenmesi"	448
Uğur ASLAN	"Şivan Perwer Özelinde Protest Müzikte Mikro-Milliyetçi Söylem"	457
Uğur TÜRKMEN	"İcracı Gözüyle Şehir Ve Sanat İlişkisindeıhvan-I Musiki Toplantılarının Rolü"	466
Zekeriya KAPTAN	"Sivas'ta Yaşayan Âşıklık Geleneği Alevi – Bektaşi Âşıklar"	476

"KÜLTÜREL KİMLİK BAĞLAMINDA SİVAS BEYDİLİ KÖYÜ DİNİ RİTÜELİNDE MÜZİK"[20]

Duygu ULUSOY YILMAZ

Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Gülay KARŞICI

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü

Özet

Sivas İli'nin Hafik İlçesi'ne bağlı, 2013 yılı toplam nüfusu 178 olan Beydili Köyü'nde yaşayan topluluk Anadolu Aleviliği inancına sahiptir. Beydili Aşireti'ne ve Anşa Bacı Ocağı'na bağlı olan bu topluluk, yakın çevresindeki diğer toplulukların geleneklerinde değişiklikler olmasına ve çevresindeki bu farklı kültürlerle etkileşime girmesine rağmen geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olmalarıyla dikkat çeker. Geleneklerini katı şekilde sürdürmeleri ve sosyal yapıları bakımından kapalı bir topluluk olmaları nedeniyle diğer Alevi toplulukları tarafından "Sıraç" olarak adlandırılarak ötekileştirilir.

Bu çalışmayı 2004, 2012 ve 2013 yılları arasında alan araştırması yaptığımız Beydili Köyü'nde gerçekleşen dini ritüellerin bazılarında yapılan gözlemler ve burada yaz-kış yaşayan 32 kişi ile yapılan görüşmeler şekillendirdi. Dini ritüelini "Tarikat" ya da "Cem Tarikatı" olarak adlandıran topluluk üyeleri, bu ritüelde çalınan müzikler için "Deyiş", "Ayet" ve "Duvaz-ı İmam" ifadelerini kullanır. Aşık'ın bağlamayla icra ettiği müzikler dini ritüelin vazgeçilmez unsuru olup bireyleri toplulukla bütünleştiren ve tüm talipleri ortak harekete geçiren semaha eşlik eder ve ibadetin önemli bir kısmını oluşturur.

Anahtar kelimeler: Beydili Köyü, Sıraç, Kültürel Kimlik, Dini Ritüel, Müzik.

MUSIC IN SİVAS BEYDİLİ VILLAGE RELIGIOUS RITUAL WITHIN THE CONTEXT OF CULTURAL IDENTITY

Abstract

The community living in Beydili Village upon Hafik township of Sivas with a population of 178 in 2013 has Anatolian Alevi faith. This community dependent upon Beydili tribe and Anşa Bacı Ocak is outstanding due to its strict commitment to its culture despite the fact that the surrounding cultures have undergone changes and it has interacted with these different cultures. Their sustaining their cultures in a strict way and being a closed society in terms of their social structure has caused them to be named and otherized as "Sıraç" by other Alevi communitites.

The observations made in the religious rituals between the years 2004, 2012 and 2013 in Beydili Village where we conducted the field research and interviews done with 32 people inhabiting here both in winter and summer shaped the research. The members of the community that name their religious ritual as "Tariqah" or "Cem Tariqah" use the expressions

---

[20] T.C. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı'nda 2011 yılında başlayan, Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SBD-12-4096 kodlu proje ile desteklenen "Kültürel Kimlik Bağlamında Sivas Hafik Beydili Köyü Müzik Pratikleri" başlıklı Doktora Tezinden üretilmiştir.

"Deyiş", "Ayet" and "Duvaz-ı İmam". The musics performed by the Aşık with his bağlama are a vital element of religious ritual and integrate the individuals with the community and accompany the semah which stimulate all the members and make up an important part of the worship.

Keywords: Beydili Village, Sıraç, Cultural Identity, Religious Ritual, Music

GİRİŞ

Literatür incelendiğinde topluluğun sosyal yapısına ve kültürel kimliğine ilişkin bilgi edinmek mümkündür. Ancak dini ritüellerinde müzik konusuna yer verilmediği görülür. Bu çalışma, 2004, 2012 ve 2013 yıllarında alanda yapılan gözlemlerden ve görüşmelerden elde edilen bilgilere dayanır. Beydili Köyü'nde yaşayanlar Beydili Boyu'ndan gelir. Oğuzların Boz-Ok Kolunun, Yıldız Han oğullarından biri olan Beydili Boyu'nun (Sümer, 1999 s.229-231) ilk yerleşim yerinin Sivas olduğunu dile getiren M.K.ye göre (Görüşme kişisi, 23.04.05) bu Boy Türkiye'deki diğer yerleşim yerlerine bu bölgeden dağılır. Sümer'in (1999, s.413) tahrir defterlerinden elde ettiği "16. yüzyılda Anadolu'da Oğuz boylarına ait yer adları"na ilişkin tespiti, "Beğ-dili" adının 23 farklı yerleşim yerinde kullanıldığını gösterir. Orta Asya'dan geldiği tespit edilen topluluk bir süre göçebe yaşadıktan sonra Sivas ve Tokat başta olmak üzere Amasya, Çorum, Yozgat, Samsun, Manisa, Erzurum ve İzmit illerinde yerleşik hayata geçer (Kenanoğlu ve Onarlı, 2003 s.14). Türkiye'de Meskun Yerler Kılavuzu (İçişleri Bakanlığı, 1946) incelendiğinde bu yer adlarının yarısından çoğunun değiştiği, Beydili adını taşıyan yerleşim yeri sayısının 7'ye düştüğü görülür.

Tablo 1. Beydili Adını Taşıyan Yerleşim Yerleri

Adı	Niteliği	Bucağı	İlçesi	İli
Beydili	Bucak	-	Nallıhan	Ankara
Beydili	Muhtarlık	-	Çerkeş	Çankırı
Beydili	Muhtarlık	-	-	Çorum
Beydili	Muhtarlık	-	Sütçüler	Isparta
Beydili	Muhtarlık	-	Karaman	Konya
Beydili	Muhtarlık	-	Hafik	Sivas
Beydili	Muhtarlık	Işıklı	Çivril	Denizli

(İçişleri Bakanlığı I/1946, 155)

Sivas İli'ne 78 km mesafesi olan Beydili Köyü bağlı olduğu Hafik İlçesi'nin 30 km kuzeybatısında yer alır. Köyün kuzeyinde Otmanalan, kuzeybatısında Kızılalan, batısında Karabalçık ve Ovacık, doğusunda Esenli, güneyinde ise Düğer köyleri bulunur. Yörenin Keklicek, Yağcılar ve Yazlıkyurdu olmak üzere üç mezrası ve mezra çevresinde ekili araziler bulunur. Arazilerin dağlık ve engebeli oluşu sebebiyle kol gücüne ihtiyaç duyulduğu gözlenir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan topluğun geleneksel yöntemleri kullanması, artan nüfus karşısında üretimin yetersiz gelmesi ve hayvanların yörede uzun süren kış mevsiminde beslenmelerinin zorluğu köyden göç edilmesinin sebepleridir.

Görüşme yapılan M.K.ye göre Sivas Hafik İlçesi'ne bağlı Beydili Köyü'nde yaşayanlar "Beydili Aşireti'nden gelen bir kabile"dir. Yöre halkı Beydili Boyu'nu "Beydili Aşireti" olarak isimlendirir. Bunun sebebi Anşa Bacı'ya yöneltilen "Sen hangi tâife ve aşîretdensin?" sorusuna karşılık Anşa Bacı'nın "Tâifeyi bilmem Beydili Aşîreti'ndenim" (Selçuk, 2012, s. 174) cevabıyla ilişkilendirilebilir.

> Biz Orta Asya Türkmeniyiz, Beydili Aşiretindeniz. Sivas'a gelmişiz oradan dağılmışız. Bütün din, bütün inanç, insanların duygularına saygı duyulması gerekliliğini vurgulayan bir felsefenin mensubuyuz. Alevilikte de, Sıraçta da bu aynı şeydir. Çerkez, Laz, Türkmen, Kürtmen, din olarak da diyelim ki Hıristiyan, Yahudi, İslam diye ayrımcı olmayan bir düşünceye sahip toplumuz. Bizim inancın felsefesi şu, Sıraç isim olarak farklı, hepsi aynı yoksa Türkmen, Tahtacı, Yörük, Sıraç hepsi Alevi. Biz burada Sıraçlara aşiret diyoruz. Çoğunlukla Sıraç biraz daha ince, yani geçmişten geleneklerin tam detayını uygulamaya çalışıyor. (Görüşme kişisi M.K., 23.04.05)

Beydili Köyü'nün çevresindeki köylerce Sıraçlar ya da Aleviler şeklinde adlandırılan Sivas Beydili Köylülerinin bazıları kendilerini Sıraç yerine daha çok Anşa Bacılı, Babacı, Türkmen olarak tanımlar. Bunun nedeninin Sıraç kelimesinin köylüler tarafından farklı algılanmasıyla ilgili olabileceğini düşünmekteyiz. Kendini Türkmen ve Alevi olarak ifade eden kimi görüşme kişileri Sıraç kelimesini "sırrını veren, sır tutamayan" olarak tanımlar ve bu sebepten dolayı bu şekilde tanımlanmak istemezler.

Kendilerini Sıraç olarak tanımlayan kişiler için kelime "sırrı ifşa etmeyen, ketum" demektir. "Biz Sıraçız, amma paydamız ehl-i beyt, ondan Aleviyiz ve bundandır ki geleneklerimiz devam eder" (Görüşme kişi S.T., 06.10.2012) ifadesinden de anlaşılacağı üzere topluluk içerisinde kendilerini Sıraç olarak tanımlayan kişiler için ise öncelik dini inançlarının ve geleneklerinin devamlılığının sağlanmasıdır.

19. yüzyılın son çeyreğine kadar Hubyar Ocağına bağlı olan topluluk zaman içinde Veli Baba ve Anşa Bacı öncülüğünde kendi Ocaklarını (Selçuk, 2012 s.169) kurar. "Ben Sıracım, bize Sıraçlar derler, hepimiz Veli Baba'ya bağlıyız" diyen V.G. (Görüşme kişisi, 16.05.2004) yöre halkının Alevi olduğunu belirtir. Yapılan görüşmelere göre diğer birçok Alevi topluluklarından farklı olarak Sivas Beydili Köyü'nde yaşayanlar Dede kültürüne değil, Baba kültürüne (Kurtoğlu Veli Baba Ocağı'na) bağlıdır, Tokat-Zile'den gelmiştir (Görüşme kişisi K.G., 05.07.2012), geçmişten gelen gelenekleri katı bir şekilde sürdürür ve kültürlerini korumaya özen gösterirler. Yaşam alanlarında farklı kültürlerle etkileşime girmelerine karşın sosyal yapıları bakımından kapalı bir topluluk olmaları, Alevilikte dini önder için kullanılan Dede kavramı yerine Baba kavramını kullanmaları ve kendilerini Anşa Bacılılar ya da Babacılar olarak tanımlamalarıyla diğer Alevi topluluklarından kendilerini ayırırlar. Türk-Müslüman bir kimliğe sahip olan Beydili Köylülerinin yaşam biçimini, görüşlerini ve sosyal normlarını belirleyen Alevi inanç geleneğidir.

"Halk gelenek taşıyıcıdır" (Bauman, 2005 s.153) ifadesinden de anlaşılacağı üzere; kişi ait olduğu grubun alışkanlıklarını, benimsediği çoğu davranışı ve söylemi gözlemleyerek, yaparak öğrenir ve yaşamına geçirerek sonraki nesillere aktarır. Toplum üyelerinin birbirlerini daha iyi anlamalarını ve uyum içinde yaşamalarını sağlayan inanç, dil, tutum ve davranışlar gibi gelenek ve görenekler; kısacası kültürel unsurlar toplumu toplum, bireyi de o toplumun bir üyesi yapar. Bu ortak paydalar toplum üyelerini bir arada tutar ve bir bütün oluşturur. Sözlü kültüre dayalı topluluklarda bu unsurların bellek yoluyla aktarımı söz konusudur.

Beydili Köyü kültürel belleğinin oluşumunda belirleyici unsur dini inanç ve inancın yansımasını bulan dini ritüeldir. Baba, Sofu ve Aşık adeta birer "bellek aktarıcısı" (Assmann, 2001 s.57) konumundadır.

Beydili Köyü'nde yapılan Cem Tarikatlarının katı şekilde uyulması gereken kurallarla donatılması ve ritüelde söz sahibi "bellek aktarıcıları" öncülüğünde sürdürülmesi ritüelin belleklere işlenmesi ve sonraki nesillere aktarımı konusunda etkendir. Bu toplulukta önemli olan topluluk inanç yapısı kapsamındaki bu normlara harfi harfine uygulanmasıdır; bu normlara uymayan kişi düşkün sayılarak bir nevi topluluktan dışlanma tehdidiyle karşı karşıya geleceği için herkes belirlenen kuralları uygulama gayretindedir.

BEYDİLİ KÖYÜ CEM RİTÜELİ

Beydili Köyü'nde dini ritüeller Tarikat ya da Cem Tarikatı olarak adlandırılır. Cem'e katılmak anlamında "tarikata gitmek" ve kişinin düşkün olması sebebiyle Cem'e girmesinin engellenmesi anlamında "tarikata koymamak" ifadeleri kullanılır. Alevi kültüründe müzik ve dans eşliğinde yapılan dini ritüele Cem adı verilir (Onatça, 2007 s.28). "Ayin-i Cem, Ayn-el-cem, Âyn-ül-cem, Toplantı Töresi" (Eröz, 1977 s.97) olarak da adlandırılan Cem ile ilgili Bedri Noyan'ın açıklaması Âyn-i cem sözünün Ayn-ül-cem'den geldiği üzerinedir. Ayn kelimesi "varlık, gerçek, öz" anlamını taşır, Bektaşilerde ve Mevlevilerde gerçek birleşme, birliğin özü (Noyan, 2000 s.274) şeklinde kullanılır. Tarikat kelimesi ise Târik'ten gelir. Târik'in iki anlamı vardır. İlki yoldur. Bu durumda Tarikat, "aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri" (Türk Dil Kurumu) anlamını taşır.

Tarik'in diğer anlamı ise genel olarak Alevi topluluklarında Gözlekçi/ Değnekçi olarak adlandırılan kişi tarafından Cem ritüellerini idare etmek için kullanılan değnektir. Alevi topluluklarında çeşitli adlarla anılan değnek, Beydili Köyü'nde asa olarak adlandırılır ve Baba'nın direktifleri ile Aşık'ın[21] icrası eşliğinde belli kurallar dizisi içinde yürüyen Tarikatı idare etmesi için Gözcü tarafından kullanılır.

Beydili Köyü'nde Tarikatın ifadesini, anlatım gücünü artıran ve ibadetin vazgeçilmez unsurları olan müzik icrası ve dans pratikleridir. Beydili Köyü'nde Tarikatta icra edilen müzikler Deyiş, Ayet ve Duvaz-ı İmam olarak; dans ise Semah ya da Semah dönme olarak adlandırılır. Ayet, "Tarikatın kuralı, tarikata yakışan sözler" (Görüşme A.S., 25.05.2013) şeklinde izah edilen ve tarikatın yolunu öğretici özellik taşıyan sözleri içeren deyişlerdir. Duvaz Farsça on iki anlamını taşıyan Düvazdeh'ten (Korkmaz, 2005) gelir. Duvaz-ı İmam ise sırasıyla On İki İmamın adlarının geçtiği ve "tarikatın bağlantısı" (Görüşme A.S., 25.05.2013) olarak izah edilen nefeslerdir. Duvaz-ı İmam ve Ayetler Cem tarikatlarında bağlama eşliğinde Aşık tarafından söylenen topluluk kültürünün devamlılığını sağlayan sözlü ürünlerdir. Duvazlar da Şah Hatayi'nin, Pir Sultan Abdal'ın ve Nesimi'nin deyişleri Aşık tarafından okunur. Tarikatta Aşık, bir Duvaz-ı İmam ve üç Ayet sıralamasını takip eder.

Cem Tarikatı'nda icra edilen Ayet ve Duvaz-ı İmamlar belli bir ezgi kalıbı içinde serbest usulle söylenir. Doğaçlama söz konusu değildir. Semahın bölümlerine göre kalıp

---

[21] Beydili Köyü'nde yirmi yıldır Aşık hizmetini yürüten kişi Aşık Sülüman lakaplı Süleyman Firik'tir. Köyün daha önceki Aşık'ı Zeynel'den özel bir eğitim almaksızın sadece gözlemleyerek öğrendiğini (Görüşme, 18.08.2013) ifade ettiği bağlamasıyla köyün müzik pratiklerini içeren tüm etkinliklerde görev alır. Tarikat dışı etkinliklerde Cem Tarikatı'ndaki icrasından farklı olarak doğaçlama ezgilerle tarikatta söylediklerinin dışında Ayetler ve ilaveten güzellemeler söyler. Şu an kendisinin yetiştirdiği biri yoktur. Kendisinden sonra bu hizmeti yürütecek Beydili Köylü gencin gerek bağlama çalma, gerek Aşık hizmetinin yürütülmesi üzerine şu an İstanbul'da eğitim aldığını ifade eder. Cem Tarikatlarında icra edilen müzikler ve Aşık üslubu üzerine köyün yaşlılarıyla yapılan görüşmeler geçmişte yapılan icralardan hiçbir farkı olmadığı yönündedir.

ezginin ritmi yavaşlar ya da hızlanır. Daha önce kaydedilmiş bir Cem Tarikatı videosu incelendiğinde ezgi kalıbının Aşık'tan Aşık'a değiştiği görülür. Bu durumda her Aşık'ın kendine özgü üslubu olduğunu, bu üslubun Cem Tarikatı bütününde istikrarlı şekilde kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Tarikatlarda Aşık tarafından bağlamayla icra edilen müzik, ibadete hazırlık aşamasında önce tek başına kullanılır, ardından bireyleri toplulukla bütünleştiren ve tüm talipleri (topluluk üyeleri) ortak harekete geçiren semaha eşlik eder.

Ritüeller ve bu ritüellerde icra edilen müzikler ve dans pratikleri yapıldıkları mekan ve zamanla anlam kazanır. Bu mekanlar topluluk üyelerini kutsal sayılan ortak bir çatı altında toplamasıyla psikolojik anlamda topluluk içi ruh bütünlüğünün oluşmasını destekler. Beydili Köyü'nde taliplerin Cem Tarikatlarını gerçekleştirmek için toplandıkları mekan, kutsal olarak gördükleri Cem evidir. İbadetler köyün tam ortasına konumlanmış Cem ve Kültürevi olarak adlandırılan çift katlı yapının dışarıdan merdivenle çıkılan üst katında gerçekleşir. Bu mekan, tarikatın yanı sıra gerek bireysel, gerek toplumsal sorunların halk mahkemesince çözüme ulaştırıldığı diğer bir ifadeyle halk hukukunun yürütüldüğü bir mekan olarak işlev görür. Ayakkabılar dış kapıdan içeri girildiğinde küçük bir holde yer alan ayakkabılıklara konur. İbadetin gerçekleştiği mekan kilim, halı ve minderlerle kaplıdır. Üç penceresi vardır. Girişin sol tarafında kalan duvarda bir asa ve bir süpürge, sağ tarafında ise Mustafa Kemal Atatürk'ün, Hz. Ali'nin ve Hacı Bektaş Veli'nin resimleri asılıdır. Cem ve Kültürevi'nin alt katı kurban kesiminde ve kurban yemeğinin dağıtımında kullanılır.

Şekil 1. Sivas Hafik Beydili Köyü Cem ve Kültürevi

Beydili Köyü'nde çocuk, kadın, erkek düşkün olmayan tüm talipler her hafta Perşembe gününü Cuma'ya bağlayan gece bu mekanda Cem Tarikatı'na katılır. Çocuk yaşta tarikata katılmaya başlayan her bir topluluk üyesi tarikatın anlamı ve işleyişi konusunda donanır; küçük yaştan itibaren ait olduğu grubun toplum kurallarıyla ve kültürel unsurlarıyla biçimlenir; yaşamına kültürel kimliğinin gerektirdiği şekilde yön verir. Bu sözlü aktarım kolektif kimliğe ait olan tüm değerlerin bir sonraki kuşağa aktarımında aktif rol oynar.

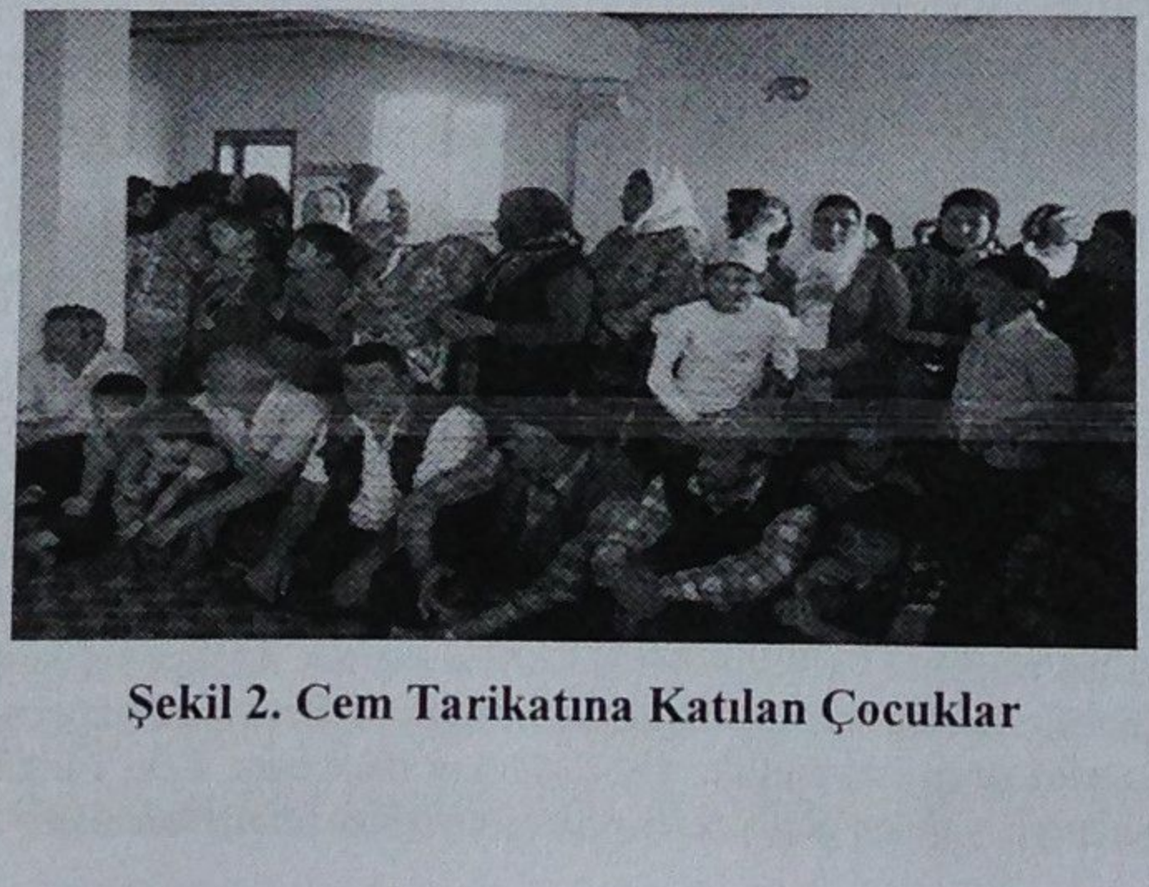

Şekil 2. Cem Tarikatına Katılan Çocuklar

Talipler ritüelin düzenli ve sorunsuz gerçekleşmesini sağlamak amacıyla grubun dini önderi tarafından yönetilir. Bu önder Alevi topluluklarında Dede, Baba, Sofu olarak adlandırılır. Beydili Köyü'nde bu hizmet Baba, Baba olmadığında Sofu tarafından yürütülür. Sofu'nun olmadığı zamanlarda ise Aşık hem tarikatı yönetir, hem de Aşık hizmetini yerine getirir. Cem, tarikata katılanları aynı amaç doğrultusunda buluşturur. Grubun diğer üyeleriyle ortak paylaşımlarını güçlendirerek topluluk aidiyetinin yaşanmasını sağlar. Belirli kurallarla düzenli bir işleyiş sağlanır.

Beydili Köyü'nde tarikatlarda belli bir oturuş düzeni söz konusudur. Sol taraf, Hz. Muhammed ve ailesini temsil eder ve Şeriat Keçesi olarak tanımlanır. Muhtar bu keçenin başında oturur, ondan yaşça küçük olan azalar geri kalan postlara oturur. Sağ taraf ise Tarikat Keçesi olarak adlandırılır. Ali, İmam Hüseyin, İmam Zeynel, İmam Caferi'yi temsil eder. Ali'nin postunda Sofu oturur. Yaşa göre oturma düzeni belirlenir. Yaşça büyük olanlar Sofu'ya yakın otururlar.

Şekil 3. Tarikat Keçesi – Aşık - Şeriat Keçesi

Şeriat, Tarikat'ın kardeşi olarak tanımlanır (Görüşme A.S., 25.05.2013). Araştırma topluluğunun kullandığı keçe kavramının neyi ifade ettiğine, Şeriat ve Tarikat "Dört kapı, kırk makam" ile ilgili ise diğer kapıların (Hakikat ve Marifet) Cem'in hangi aşamasında olduğuna ve onları da temsil eden birilerinin olup olmadığına ilişkin yöneltilen soruya alınan cevaplar toplulukta keçe kavramının kapı anlamında kullanıldığını; Şeriat kapısının devleti, Tarikat kapısının On İki İmamları temsil ettiğini gösterir. Marifet ve Hakikat makamının sır olduğuna değinilir. 05.05.2014 tarihinde mail yoluyla sorulan soruları Ali Kenanoğlu şöyle yanıtlar:

> Beğdili Köyü Hubyar Ocağı erkanını yürüten ve bu ocaktan siyasi ve inançsal nedenlerle ayrılıp bağımsız bir ocak haline dönüşen Anşa Bacı Ocağına bağlıdır. Yol erkan olarak Hubyar Ocağı erkanı uygulanmaktadır. Buna rağmen kimi yöresel tanımlamalarda farklılık arz edebilmektedir. Burada "Keçe" kapı anlamında kullanılıyor. 4 kapıyı temsilen cemde şeriat kapısını temsilen muhtar oturtuluyor, Çünkü şeriat kapısı devleti temsil eder kanun kurallar bütünüdür, onun temsilcisi de Muhtardır. Tarikat kapısını ise Alevi inancının temsiliyet makamında bulunan 12 imamlar veya bu imamların başı olarak Hz. Ali veya bazı bölgelerde Hz. Hüseyin postu temsil eder. Marifet ve Sırrı hakikat makamı temsil edilebilecek veya temsilcisi belirlenebilecek bir makam değildir. Çünkü kimin marifet kimin sırrı hakikat kapısında olduğu bilinmez bir sırdır. (…)
>
> Hiçbir Alevi ocağında marifet ve sırrı hakikat kapısının temsilcisi belli olmadığı gibi kimin bu kapıda olduğu da işaret edilmez. Bu inanç içerisinde bir sır olarak kalır. Bu da inancın bir gereğidir. Marifet ve sırrı hakikat kapısında kimin olduğunu ancak o sırra vakıf olan kişiler bilir ki, bu da başka bir sırdır. Alevi inancı sırlanmış bir inançtır. Aleviliğin bir görünen ve gösterilen yüzü vardır, bir de sırlanmış bir yüzü vardır. Şeriat ve Tarikat kapıları Aleviliğin görünen yüzüdür, marifet ve sırrı hakikat kapıları ise Aleviliğin sır kavramı içerisindedir. Gerçek Alevilik bu kapılarda gizlidir. O yüzden bütün dualarımız "gerçeğe hüüü" diye biter.

Beydili Köyü'nde On İki Hizmet

Sofu tarafından önceden tespit edilen Cem'de görevli olan kişiler büyük bir ciddiyetle kendilerine düşen görevleri yerine getirirler. Bu sayede tarikatta ahenk sağlanır ve sorun yaşanması engellenir. Bu görev dağılımı On İki Hizmet olarak adlandırılır. Beydili Köyü'nde On İki Hizmet ve görevleri şöyledir:

1. Baba: Cem'i yöneten ve ocaktan yetişen kişidir. Beydili Köyü'ne Zile'den ocak dedesi getirilir. Baba, Kurdoğlu ocağından, Veli Baba Hubyar'ın soyundan gelen tarafsız bir kişidir. "Hakluyu haksuzu ayırt eden kişi" (Görüşme A.S., 25.05.2013) olarak görülür.
2. Sofu: Baba tarafından seçilen yetkin kişidir ve Beydili Köyü'nde tarikat vekili olarak da adlandırılır. Baba bu seçimi yaparken tarikat kurallarını bilen, uygulayabilen, dualara hakim olan ayrıca taliplere sözü geçen, dünya işlerinden elini ayağını çekmiş adaleti sağlayan bir kişi olmasına özen gösterir. Beydili Köyü Sofusu İlyas Gözpınar, köyde hatırı sayılan, yaşça büyük ve maddiyatı iyi olan bir kişidir. Bu hizmetin babadan oğla geçme şartı olmasa da oğlun babasının yanında işi öğrenmesi avantajlı olarak kabul edilir ve Sofu'nun ölümünün ardından öncelikle oğlu değerlendirmeye tabi tutulur. Beydili Köyü'nde aynı aileden dördüncü kuşak Sofu hizmetini yürütür.

Şekil 4. Tarikatta yan yana oturan Baba ve Sofu

3. Aşık: Bağlamasıyla tarikata eşlik eder. Ezbere bildiği Ayetleri ve Duvaz-ı İmamları çalgısı eşliğinde okur. Köyün Aşık'ı Aşık Sülüman lakaplı Süleyman Firik'tir. Yirmi yıldır köyün aşığı olan Süleyman Firik, bağlama çalmayı bir önceki Aşık olan Aşık Zeynel'den gözlem yaparak öğrendiğini, kendisinden sonra bu hizmeti yürütecek kişinin şu an İstanbul'da yetiştiğini ve bu konuda eğitim aldığını ifade eder (Görüşme- 18.08.2013). Aşık'ın Cem Tarikatı dışında yapılan düğün eğlenceleri müzik icralarında da görev aldığı görülür. Yörede müzik icrasının olduğu her yerde Aşık çalar. Beydili Köyü'nde bağlama dışında başka bir çalgının kullanımı söz konusu değildir. Bunun gerekçesi "Sede saz (bağlama), davul-zurna olmaz burda. Geleneklere uymaz" (Görüşme Ş.K., 30.11.2012) şeklinde açıklanır. Diğer Alevi topluluklarında bağlamanın telli kuran olarak adlandırıldığı bilinir; ancak Beydili Köyü'nde bu tanıma rastlanılmamıştır.
4. Süpürgeci: Genellikle Sofu'nun ailesinden biridir. Kırklar Semahı'ndan önce ve sonra semah dönülen meydana sembolik olarak "Allah-Muhammed-Ali" üçlemesiyle yöresel tanımla süpürge çalar.
5. Pervazcı: Kırklar Semahı'nı yapan üç kız Pervazcı olarak adlandırılır.
6. Sucu: Tarikat sırasında su dağıtan kişidir.

7. Çırağcı: Cem evinin aydınlatılmasından sorumlu olan kişidir. Bu hizmet sembolik olarak yürür.
8. Gözcü/Gözlekçi: Tarikat vekili (Sofu) tarafından erkekler arasından seçilir. Cem süresince ortada gezer ve tarikatın yapılmasını engelleyici durumlara müdahale eder. Sessizliği sağlamakla görevlidir.
9. Lavupçu: Topluluğa yemek yapmakla sorumlu olan iki kişidir. Bu kişiler gönüllü olarak bu işi yaparlar. Sadece Cem'de değil cenazelerde ve düğünlerde yapılan yemeklerden, Abdal Musa kurbanlarının kesilmesinden ve pişirilerek herkese eşit olarak dağıtılmasından sorumludurlar.
10. Pevzat: Cem'in yapılacağı zamanı köylüye haber veren iki genç erkektir.
11. Ayakkabıcı: Cem'den önce Cem evini düzenleyen ve daha önceki Cem'de Sofu tarafından seçilen ailedir.
12. Tarikat Bekçileri: Geçmişte on iki kişi olan Cem bekçileri, tarikata giren kişileri denetlerler ve Tarikat süresince köyün güvenliğinden sorumludurlar.

On İki Hizmet'in Yürütülmesi

Cem Tarikatı Sofu'nun duasıyla başlar, ardından Aşık "Gerçeğe Hû Haydar-ül kepçe Hü" der, ardından da "Cümleten erenler Ceminiz kutlu olsun" diyerek Cem'e gelenleri karşılar. Gözlekçi "Hayıra hümmet, gerçeğe hüü, Ali Muhammed gerçeğe hüüü" der. Gözlekçi'nin bu deyişi tarikata gelenleri susturmak ve düzenlerini almaları konusunda bir uyarı niteliğindedir. Ardından Aşık'ın Pir Sultan Abdal'dan söylediği bir deyişle tarikat başlar. Ritüelde Ayet şöyledir:

Hayra hümmet geçen hü, Ya Ali hü hü, Ya Ali hü hü, Ya Ali hü hü

Evel baştan bu dünyaya
Gelen kimdür gelen haber ver
Dört kitabın da şartını
Yazan kimdür ver haber ver hü

Alidür gaziler başı
Hızır Nebi'dir yoldaşı
Ali menendin de bi kişi
Sultan Seyit gazi geldi (2)

Ben derdimden oldum hasta
Gel derdine de derman iste
Daha güçük bir de nevreste
İsmail da kurbana geldi (2)

Evel baştan bu dünyaya
Tanrının da aslanı geldi
Yüz çevirdi yüz bin erden
Kuşağına da dolu geldi hü

Aliim Halil Kabeyide yapınca
İslam dinine dapınca
Gökten Muhammed gelince
Nur aleme dolu geldi (2)

Pir Sultanım da nesne bilmez
Abu hayattan de içen ölmez
Kafirler de imana gelmez
Ezelden de basile geldi (2)

Arka arkaya 3 Ayet'in okunmasından sonra postta oturanlar oturdukları yerde yere doğru eğilerek sağ el başparmaklarını sol el başparmakları üzerine gelecek şekilde ellerini birleştirirler. Buna "Secde Niyazı" (Çağlayan, 2001 s.2) denir. Ellerin birleştirildikten sonra üç kere öpülmesi "Allah-Muhammed-Ali" aşkını ifade eder Allah Allah nidaları sürerken Sofu, "On İki İmam'dan Allah ayırmasın. Bizden olmayanlar bizleri görmeyesin. Belalarımız bozulmaya. Gerçeğe erenlere hüü" der ve öne eğilen imamlar eski pozisyonlarını alır. Bu uygulama Tarikat Birlemesi olarak adlandırılır. Tarikat Birleme Duası'nın bitiminde Sofu, Aşık'a hitaben "eyvallah Aşığım, ustana muhabbet, diline kuvvet, haydin" der. Böylelikle On İki Hizmet başlar. Süpürgeci süpürgeyle "Allah-Muhammed-Ali" diyerek 3 kere yeri süpürür gibi yapar. Bu uygulama Cem'e katılanların günahlarından arındırılmasını sembolize eder. Yörede bu uygulama "süpürgeyi çalmak" olarak adlandırılır. Süpürgeyi çaldıktan sonra Süpürgeci süpürgeyi sağ kolunun altına alarak Sofu'nun önünde dâra durur, niyaz eder ve elini öper. Bu bütünsel uygulama "Sofu'nun eline varır" (Görüşme A.G., 30.11.2012) şeklinde izah edilir. Bu uygulamanın amacı "birbirine helallik, herhangi bir küslük, dargınlık böyle giderilir" (Görüşme A.G., 30.11.2012) şeklinde izah edilir.

Sofu niyaz eden Süpürgeci'ye "niyaz Hak'a eşgal yediye hüü" der. Ağırlama sırasında oturan tüm talipler Süpürgeci'nin niyazı ile ayağa kalkar, tarikatta sadece post sahipleri oturmaya devam eder. Talipler kendi aralarında, post sahipleri kendi aralarında öpüşerek selamlaşır. Bu uygulamanın amacı birlik duygusunun yaşanmasıdır. Tarikat boyunca niyaz alırken öpüşmenin gerekçesi "Usulü öyle herkeş orda, kardeş, bacı, hiiç küsülü, müsülü yok" (Görüşme A.S., 18.08.2013) şeklinde açıklanır. Ardından Sofu, On İki İmamların adının geçtiği bir dua okur. Sofu'nun duasının ardından tüm talipler niyaz verir ve Gözcü tarafından semah dönecek 3 kız seçilir.

Pervazcıların bekar ya da evli olma şartı söz konusu değildir ancak genellikle evlenmemiş kızların seçilmesi tercih edilir. Bunun gerekçesi "daha temiz olur, daha eyice olur, lekesiz olur, yeni yetişmiş, onlar bir melek sayılır" (Görüşme A.S., 25.05.2013) şeklinde açıklanır. 3 Pervazcı kızın yaptığı ve sadece tek bir takım tarafından gerçekleştirilen, "taa ilerki zamanlarda Muhammed'in ettiği ibadet, Muhammed'in semahı" (Görüşme H.K., 16.05.2004) şeklinde açıklanan bu semah araştırma yöresinde Kırklar Semahı olarak adlandırılır. Kırklar Semahı'nı yapan Pervazcılar meydana yalın ayak çıkar. Hava şartlarına bağlı olarak çorap giyildiği de görülür. Semahın yalın ayak dönülmesi "... maddeden ve nefisten sıyrılıp Tanrı huzuruna bir çocuk gibi çıkmak, yani ölmeden önce ölme"yi (Dedekargınoğlu, 2013 s.217) temsil eder.

Şekil 5. Kırklar Semahı dönen Pervazcılar

Bağlamanın serbest usulle çaldığı Kırklar Semahı ağırlama ve yürüme bölümlerinden oluşur. Kızları ağırlamak için söylenen "Ayet" şöyledir:

Leyli leyli A canım canım
A gülüm gülüm A canım canım
Yaylıya çık şahım hü hüü hü
Yaylasın yayla
Doğru yolu geçtin hü hüü hü
Dornadan boyna
Söylerse Muhammed hü hüü hü
Ali de Seyit
Gel muhabbet eyle gülüm gülüm
Ali meşk iman
Dini meşk iman
Alidur aslıdur hü hüü hü
Bilgeçler hasıdır
Dinimin koyduğu hü hüü hü
Ak paktır yoldur
Müküzat sahibi hü hüü hü
Birgeça geldi
Gelsin hizmet ehli gülüm gülüm gülüm
Semah eylesin
Varduğumuz eller gülüm gülüm gülüm
Dolansun burdan
Biz de böyle gördük hü hüü hü
Onu da giden
Yardımcımız olsun hü hüü hü
Ol şah-ı merdan
Gelsin hizmet ehli hü hüü hü
Semah eylesin
Pir Sultan Abdal'ım hü hüü hü
Dostlar hasıdur
Semah eylemeyen hü hüü hü
Hakk'ın nesidur
Abdal Pir Sultan'ım hü hüü hü Er nefesidir

Bu ayet söylendikten sonra "Gelsin Hizmet Ehliii Semah eylesinler" çağrısıyla Pervazcılar oluşturdukları halkayı bozmadan birbirlerine değmeden sadece avuç içleri yukarı dönük ellerini aşağı yukarı sallayarak soldan sağa doğru dönmeleri Aşık'ın, "Muhammed Mustafa habibüllahtır, Şu dünyada baki kalan Allahtır" deyişiyle yürüyüş biçiminde devam eder. Yürüme bölümü olarak adlandırılan bu bölümde bağlama ritmi hızlanmasına karşın semah hareketlerinin ağırlaştığı görülür. Kırklar Semahı bitiminde 3 pervazcı kız "Sofu"nun önünde dâra dururlar ve secd edip oturur. Bu aşamada tüm talipler ayakta, Pervazcılar Sofu'nun karşısında oturdukları yerde ritim vuruşlarına uygun şekilde hü çekerek bir sağa bir

Şekil 6. Dâra duran Pervazcılar

Şekil 7. Pervazcıların secd edip oturması

sola sallanırlar. Bu sırada Sofu "Allah, Allah hizmetin makbul ola, hizmetinden şefaat bulasın" diyerek dua eder. Duanın ardından Aşık bağlamasıyla şu deyişi söyler:

Bugün dost bize geldi / Gülleri de taze geldi / Önünde de kanberinen hüy / Ali de Murtaza geldi

Ali oğlu ummanıyam	Düldül ata binsem gerek	Geden evliyalar olam
Böyle de bir niyetim vardı	Derya deniz sürsem gerek	Gaziler de sancağın alam
Urumdan da kadem basınca	Meydanda savaşsam gerek hüy	Her yazıda bir cem kuram
Başında da dövletim vardı hüy	Atamdan da kuvvetim vardır hüy	Böyle de niyetim vardır hüy
Başında da dövletim vardı	Atamdan da kuvvetim vardır	Böyle bir niyetim vardır
Hem aradan hem karadan	İnem İstanbulu alam	Pir Sultan'dır benim soyum
Sürüm de mümkü karadan hüy	Padişahı Bursa'ya salam	Seccede elimizde gayım
Mehdi çıkacak mağaradan	Ayasofuda bir cem kuram	Aslımız da İmam Hüseyin
Düldül derler atum vardır hüy	Böyle bir niyetim vardır hüy	İstersen ispatım medet
Düldül derler atım vardır	Böyle bir niyetim vardır	Medet Ya Ali

Aşık'ın ritmi yavaşlatarak söylediği son iki mısradan sonra Kırklar Semahı Takımı Allah Allah diyerek ayağa kalkıp Sofu'nun elini öperek yerlerine geçerler. Bu sırada Aşık "Kırklar Semahınız hayırlı uğurlu olsun" der. Ardından Süpürgeci "Allah-Muhammed-Ali" diyerek semah edilen meydana süpürge çalar. Süpürgeci, Sofu'nun önünde dâra durur ve Sofu'nun "Hizmetin makbul yüzüne olsun. Hizmetinden şefaat bulasın. Geçeğe hü" duasını aldıktan sonra yerine geçer. Gözcü, "erenler sefasına hü" der. Bu, tarikatta bulunanları susturmak ve yerlerine oturmalarını sağlamak amacıyla söylenen bir sözdür. Gözcü'nün bu sözleri söylemesinin ardından herkes oturur ve sessizlik sağlanır. Bu aşamada On İki Hizmet bitmiş sayılır. Bunu takiben Gözcü'nün belirlediği aralarında çocukların ve gençlerin de olduğu üç kadın, üç erkek semah takımları ardı ardına semah dönerler. Bu semah Cem Semahı olarak adlandırılır. Beydili Köyü'nde yapılan Cem Semahı'nın Alevilik'te kutsal kabul edilen Allah, Muhammed, Ali, Fatma, Hasan, Hüseyin'i temsil eden altı sayısıyla ve bazı bölgelerde sadece erkekler tarafından dönülen semahla (Alkan, 2005 s.59) bir ilgisi

yoktur. Üç kadın, üç erkek üç çift canı temsil eder. Cem Semahı yapan takımlar on beşi bulabilir. Cem Semahı'nın önemi "gençlerin, çocukların görüp öğrenmeleri" (S.F., 25.05.2013) şeklinde açıklanır. Cem Semahı sırasında diğer Ayet'i takiben Pir Sultan'a ait bir deyişi şu şekilde söyler:

Gurbet elde bir hal gelse başıma
Ağlama gözlerim de Mevla kerimdir (2)
Derman ararken derde düş oldum
Ağlama gözlerim de Mevla kerimdir (2)

Huma kuşu da yere düştü ölmedi
Dünya Sultan da Süleyman'a kalmadı (2)
Dosta gedem dedim kısmet olmadı
Ağlama gözlerim de Mevla kerimdir (2)

Pir SultanAbdal'ım da böyle buyurdu
Aryılık gömleğin de bize geydirdi (2)
Ben aryılmazdım ama felek ayırdı
Ağlama gözlerim de Mevla kerimdir

Cem Semahı süresince Şah Hatayi'den, Pir Sultan Abdal'dan ve Nesimi'den deyişler üç Ayet ve bir Duvaz-ı İmam şeklinde bağlama eşliğinde söylenmeye devam eder. Cem Semahı, ağırlama, yürüme ve yeldirme bölümlerinden oluşur. Her bir bölüm özel anlamlar içerir. Üç kadın üç erkekten oluşan altı kişilik bir takım, bir erkek, bir kadın olmak üzere daire şeklinde birbirlerine değmeyecek şekilde durur ve birbirlerine selam verirler. Ardından Aşık'ın icrasıyla semah yönlendirilir. Semah dönenler hem kendi etraflarında hem de semah ekibinin oluşturduğu dairenin etrafında saatin tersi yönünde birbirlerine dokunmadan dönerler. Ağırlama bölümünde kadınların kolları vücutlarının iki yanında açık ve avuç içleri yukarı doğru açık, gözleri avuç içine bakar, erkeklerin kolları vücutlarının iki yanında açık avuç içleri yere bakar konumdadır ve gözleri yere bakar. Avuç içinin yukarı bakması gökyüzünü ve hakkı, yere dönük olması ise toprağı temsil eder. Gözlerin avuç içine bakması hakka giden yola ayna tutar, yere bakması toprağa gitmeyi. Cem Semahı, yaşamın ve ölümün sembolize edilmesi, Allah'a duyulan minnet ve onun ilahi kudretine boyun eğişin temsilidir.

Şekil 8. Cem Semahı'nın Ağırlama bölümünden bir görüntü

Aşık'ın yönlendirmesiyle yürüme bölümü başlar bu semah dönenleri dinlendirme ve yeldirme bölümüne hazırlama sürecidir. Aşık her takımda farklı deyişlerle yeldirme bölümüne başlar. Bir deyiş örneği; "Karşuda görünen ne güzel yayla/ Bir dem süremedim/ Ela gözlü pirim seni/ Bu yayladan şaha gidelim". Aşık "Yörüyelim şimdi / Onlar gaziler/ Ali hüü/ Ha canım" dedikten sonra ritim hızlanır. Bu aşama "bağlamanın tellerine vurmak" (Görüşme Firik, 18.05.2013) olarak ifade edilir ve -yerel ağızda çabuk, hızlı (Kenanoğlu ve Onarlı, 2003 s.296) anlamına gelen "şip" ten türeyen bir kelime, şipleme olarak adlandırılır. Aşık şiplediği anda semah edenler hızlanarak dönmeye başlar. Yürüme bölümünü takip eden bu bölüm yeldirme olarak da adlandırılır. Hiç kimse Aşık'ın yönlendirmesi olmadan yeldirme bölümüne geçemez.

Şekil 9. Cem Semahı, Yürüme Bölümü

Şekil 10. Cem Semahı, Yeldirme Bölümü

Aşık şiplettiğinde semah edenlerden birinin düşmesi gibi bir nedenle semahın bozulması durumunda semahın ağırlama bölümünden yeniden başlaması esastır. Cem Semahı bittiğinde kadınlar ve erkekler birbirlerine sarılarak durur ve iki kollarını göğüslerinin üzerinde birleştirirler. Bu "Allah-Muhammed-Ali"ye ve tarikata olan bağlılığı ve onlara duyulan kalpten sevgiyi ve saygıyı ifade eder.

Cem semahlarının ardından Aşık Ayetleri okumaya devam eder. Üç Ayet'in ardından Pir Sultan Abdal'ın bir deyişini (Duvaz-ı İmam) yine biraz farklı olarak söyler:

Hak-Muhammed Ali geldi dilime
Mürvet günahıma kalma ya Ali
Küllü günahlarımı aldım elime
Mürvet günahıma kalma ya Ali

Hatice Fatıma mihr-i muhabbet
Yine senden olur kuluna rahmet
İmam Hasan İmam Hüseyin mürvet
Mürvet günahıma kalma ya Ali

İmam Taki İmam Naki'dir virdim
Onlara sığındım dayandım durdum
Hasan-ül Askerine yüzümü sürdüm
Mürvet günahıma kalma ya Ali

Pir Sultanım tamam oldu sözümüz
Muhammed Mehdiye var niyazımız
On İki İmamlara bağlı özümüz
Mürvet günahıma kalma ya Ali

Aşık'ın bağlama çalmayı durdurması Cem'in bittiğini gösterir. Sofu, Cem Semahı edenlere hitaben "Samahlar saf, günahlar affola. Pir şefaatinden mahrum etmeye Gerçeğe hü", Aşık'a hitaben "Çalanımıza, çağıranımıza, haklayınımıza Hak yardımcı ola. Ustana rahmet ağzına sağlık. Gerçeğe hü" diye dua eder. Cem'in bitişi, Sofu'nun On İki Hizmet'te görevli olanların sırasıyla Sofu'nun önünde dâra durup Sofu'nun o hizmet sahibine duasıyla birlikte niyaz edip yerlerine geçmesiyle devam eder. Sofu'nun on iki hizmet sahiplerine okuduğu duadan oluşan tarikatın son aşaması Cem Mühürleme olarak adlandırılır. Cem mühürlendikten sonra Sofu'nun, "Allah, Allah gidene durana Hızır Kılavuz Kamber yoldaş olsun. Doğru gelen doğru gitsin. Govsuz, gaybetsiz, kavgasız, gürültüsüz herkes evine" direktifiyle herkes dağılır.

SONUÇ

Sosyal yapı bakımından kapalı bir topluluk olan Beydili Köyü'nün kültürel kimliği dini inançları doğrultusunda belirlenir. Beydili Köyü kültürel belleğinin oluşumunda belirleyici unsur inancın yansımasını bulan dini ritüeldir. Bu inanç yapısında Baba, Sofu ve Aşık adeta birer "bellek aktarıcısı" (Assmann, 2001, s. 57) konumundadır. Beydili Köyü'nde yapılan Cem Tarikatlarının katı şekilde uyulması gereken kurallarla donatılması ve ritüelde söz sahibi "bellek aktarıcıları" öncülüğünde sürdürülmesi ritüelin belleklere işlenmesi ve sonraki nesillere aktarımı konusunda etkendir. İbadette müziğin ifade gücünden yararlanılır. Aşık olmadığı zamanlarda ibadetin gerçekleşmesi söz konusu değildir.

Müziklerde söz önemli bir unsurdur. Tarikat süresince inanç yolunu gösteren Ayetler ve bu inancın temsilcilerine duyulan saygıyı ifade eden Duvaz-ı imamlar sadece bağlama eşliğinde Aşık vokaliyle söylenir. Bu deyişlerin Pir Sultan Abdal, Hatayi ve Nesimi'den seçildiği görülür. Müzikler sürekli tekrarlanan ritim kalıbına sahiptir. Ezgilerin seyri genellikle inici karakterdedir. Kırklar semahı iki bölümlü, cem semahı üç bölümlüdür. Semahlarda bölüm geçişleri Aşık'a göre yapılır. Kırklar Semahı üç kızla gerçekleşir. Cem Semahı üç kadın ve üç erkek olmak üzere altı kişiden oluşur ve burada üç çift can temsil edilir.

KAYNAKLAR

Alkan, E. (2005). *Sayılar ve Hayvan Simgeleriyle Alevi Mitolojisi*. İstanbul: Kaynak Yay.

Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek.* (Çev. Ayşe Tekin) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, R. (2005). Halkbilimi'nin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı. (Çev. Feridun Çotra). *Millî Folklor, 17* (65), 152-159. Web sayfası: (Erişim tarihi: 16 Mayıs 2014) http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/halkbilim_sosyal_taban.pdf

Çağlayan, A. (2001). Alevîlikte Niyâz Ya da Secde. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi,*18.Web sayfası: Erişim tarihi: 20 Mayıs 2014)

http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index .php/TKHBVD/article/view/428/419 (

Dedekargınoğlu, H. (2011). "Alevilikteki Tanım ve Terimler". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 60*, 379-394.

Eröz, M. (1977). *Türkiye'de Alevilik Bektaşilik.* İstanbul: Otağ Yayınları.

İçişleri Bakanlığı. (1946). *Türkiye'de Meskun Yerler Kılavuzu*. C.I. Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.

Kenanoğlu, A. ve İ. Onarlı. (2003). *Hubyar Sultan Ocağı ve Beydili Sıraç Türkmenleri*. İstanbul: Hubyar Sultan Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları.

Korkmaz, E. (2005). "Cem", "Düvazdeh". *Ansiklopedik Alevilik-Bektaşilik Terimleri Sözlüğü* içinde. (148-162, 205-213). İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Noyan, B. (1995). *Bektaşîlik Alevîlik Nedir?* İstanbul: Ant/Can Yayınları.

Onatça, N. (2007). *Alevi Bektaşi Kültüründe Kırklar Semahı*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Selçuk, A. (2012b). "Merkezi Kurumsal Otoritenin Ötekileştirdiği Bir Topluluk: Anşa Bacılılar". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 61* (9), 169-186. Web sayfası: (Erişim tarihi: Kasım 2012) http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/ui/dergiler/61_20120411094601.pdf

Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri - Boy Teşkilatı - Destanları*. İstanbul: Ana Yayınları.

Türk Dil Kurumu. *Büyük Türkçe Sözlük*. Web sayfası: (Erişim tarihi: 17 Mayıs 2013) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53a79ba4eb3a5.23316349

Görüşme Kişileri

A.G. (1963, Erkek, İlkokul Mezunu), 30.11.2012.

Ali Kenanoğlu (1970, Erkek, Üniversite Mezunu), 05.05.2014.

A.S. (1954, Erkek, İlkokul Mezunu), 25.05.2013, 18.08.2013

H.K. (1942, Erkek, İlkokul Mezunu), 16.05.2004.

İlyas Gözpınar (1936, Erkek, İlkokul Mezunu), 01.12.2012.

K.G. (1967, Erkek, İlkokul Mezunu), 05.07.2012.

M.K. (Erkek, Acısu Köyü, İlkokul Mezunu), 23.04.05.

S.F. (1981, Kadın, İlkokul Mezunu), 25.05.2013.

Süleyman Firik (1954, Erkek, İlkokul Mezunu) 18.08.2013.

S.T. (Erkek, İlkokul Mezunu), 06.10.2012.

Ş.K. (1964, Kadın, İlkokul Mezunu), 30.11.2012.

V.G. (Erkek, İlkokul Mezunu), 16.05.2004.